

Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması

Physical Bodily Examination and Taking Body Samples

Yrd. Doç. Dr. Mahmut KAPLAN*
Arş. Gör. Özgür AYDIN**

Özet

Ceza muhakemesinde delil elde etmek amacıyla başvuru yöntemlerinden olan beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması, CMK m. 75 ve devamı maddelerde ve *Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik*'te düzenlenmiş olup, hukuki niteliği ve koşulları tartışmalıdır. Nitekim beden muayenesi şüpheli, sanık veya diğer muhakeme süjelerinin bedenlerinin inceleme konusu yapılmasını gerektiren, dolayısıyla beden üzerinde delil elde edilmesini amaçlayan bir işlemdir. Vücuttan örnek alma ise, olaydan geriye kalan belirtilerle, şüpheli, sanık veya diğer muhakeme süjelerinin vücutlarından alınan örneklerin karşılaştırılması olanağını sağlayan bir delil değerlendirme aracıdır. Kanun koyucu, beden muayenesinin, iç ve dış beden muayenesi olarak şüpheli, sanık veya diğer muhakeme süjelerinin bedenleri üzerinde yapılabileceğini öngörmüştür. Kanunda şüpheli ve sanık açısından sadece iç beden muayenesine ve vücuttan örnek alınmasına yer verilirken, dış beden muayenesi Yönetmeliğin düzenleme alanına bırakılmıştır. Diğer muhakeme süjeleri içinse kanunda hem iç ve dış beden muayenesine, hem de vücuttan örnek alınmasına ilişkin hükümler öngörülmüştür. Özellikle kanunda yer almayan hususların yönetmelikle düzenlenmiş olması temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması bakımından sorun doğurmaktadır. Bu çalışmada söz konusu sorunlara çözüm önerileri getirme amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Şüpheli, Sanık, Beden Muayenesi, Vücuttan Örnek Alınması.

Abstract

Physical bodily examination and taking sample from suspect's and accused's or the third parties' body, is applied to obtain evidence in the criminal procedure. Physical bodily examination and taking sample from boys is established in Turkish Criminal Procedure Law art. 75 and etc and in regulation is controversial over its legal nature and conditions. Physical bodily examination requires analysis over suspect's and accused's or the third parties' body to evaluate evidence. Taking sample from body ensures that to compare the

* Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku ABD, kaplan.mahmut@gmail.com

** Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Genel Kamu Hukuku ABD, xozaydin@hotmail.com

rest of the scene and the samples which are taken from suspect's and accused's or the third parties' body. Legislator regulates physical bodily examination as internal body examination and external body examination. In Criminal Procure Law, internal body examination and taking samples are regulated but external body examination is regulated by regulation. For the third parties both are regulated by Criminal procedure Law. It is a problem that some rules of this measure is established in regulation instead of code is a problem for limitations of fundamental rights and freedoms. In this work, it is aimed to suggest some resolutions for these problems.

Keywords

Suspect, Accused, Physical Bodily Examination, Taking Sample From Body.

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte suça ilişkin verilerin ve suç delillerinin değerlendirilmesi ve elde edilmesi günden güne değişmekte ve gelişmektedir. Tıp bilimi de bu gelişmeden etkilenmekte ve geldiği nokta itibarıyla ceza muhakemesine katkı sunmaktadır. Bu katkının başında olay yerinden toplanan şüpheli veya sanık ya da diğer kişilerden kalma verileri, ilgili kişinin bedenindeki verilerle kıyaslamak suretiyle suç failine ulaşmayı sağlaması gelmektedir.

Bilimdeki bu olanaktan faydalanmak hem yargılama ve iddia makamları hem de yerine göre şüpheli/sanık ve müdafî veya mağdur ve vekili açısından yararlı olmaktadır. Bu noktadan hareketle pozitif yasak oyucular ceza yargılamasının amacına hizmet etmek düşüncesi ile şüpheli veya sanığın ya da diğer kişilerin beden muayenesini ve vücudundan örnek alınmasını mümkün kılan düzenlemeler getirmişlerdir. Bu düzenlemelerde yasa koyucular hem Anayasa'da var olan hükümlere aykırı düzenleme getirmemeye dikkat etmekle hem de kamuoyunun adalete ulaşma amacını sağlayacak hususlara dikkat etmekle yükümlüdür. Mülga 1412¹ sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu m. 66²'da düzenlenen beden muayenesi, mülga kanun dönemi uygulamaları bakımından yetersiz kalması³ ve şüpheli sanık haklarını ihlal eder uygulamalara yol açma olasılığının yüksek olması⁴ nedenleriyle eleştirildiğinden, 5271⁵ sayılı Ceza Muhakemesi Kanunda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir⁶.

¹ RG. T/S: 20.04.1929-1172

² 1412 sayılı CMUK m. 66/5: *Hazırlık soruşturmasında muayeneleri icabeden kimselerin muayeneleri, Cumhuriyet Savcılarının talebi ile yapılır.*

³ Yener ÜNVER/Hakan HAKERİ, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 10. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s.284; Esra ALAN, *Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması*, In. Uğur Alacakaptan'a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, ss. 45-58, s. 45.

⁴ Pervin AKSOY-İPEKÇİOĞLU, *Vücuttan Örnek Alma İşleminin Hukuki Niteliği ve Anayasaya Uygunluğu*, MÜHF Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2013, C. 19, S. 2, ss. 1157-1775, s. 1158.

⁵ RG. T/S:17.12.2004-25673

⁶ Madde düzenlemesi ile elde edilecek delillerin bilimsel delil olduğu ve ceza muhakemesinin amacı olan maddi gerçeğe ulaşmasına hizmet edeceği belirtilmektedir. Aykut ERSAN, *Beden Mu-*

Biz de çalışmamızda teknolojik gelişmelere paralel olarak yasalaştırılan beden muayenesi ve vücuttan örnek alınmasını konu edineceğiz. Öncelikle beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması kavramı, beden muayenesi ve vücuttan örnek alınmasının hukuki niteliği ve amacı üzerinde duracağız. Devamında müessesenin şartlarına değinerek var olan sorunları ortaya koymaya çalışacağız.

I. BEDEN MUAYENESİ VE VÜCUTTAN ÖRNEK ALINMASI

A. Tanım

Beden muayenesi kişilerin vücut bütünlüğünü ihlal edici müdahaleler yapılmasını gerektiren işlemlere sahiptir. Bu sebeple bireylerin temel hak ve özgürlüklerinden olan yaşama hakkı, maddi ve manevi varlığını devam ettirme ve geliştirme hakkına müdahale eder nitelikte olan müessese hem Anayasada hem de 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmek suretiyle normatif dayanak bulmuştur. Bundan dolayı inceleme konusunu oluşturan beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması müessesesini AY m.17 ve CMK m. 75-76 ile birlikte değerlendirmek gerekir. AY m. 17'e göre; *herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.* Normun lafzından da anlaşılacağı üzere bu düzenlemenin istisnalarını tıbbî zorunluluk ve kanuni düzenlemeler oluşturmaktadır.

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 75⁷'te "*Şüpheli veya Sanığın Beden Muayenesi ve Vücutundan Örnek Alınması*", m. 76⁸'da ise "*Diğer Kişilerin Beden*

yenesi, Vücuttan Örnek Alınması, Moleküler Genetik İncelemeler ile İlgili Düzenlemelerin Türk ve Alman Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, in:Türk Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Araştırmaları Yıllığı, Ekim, 2009-2010, V.2-3, N. 2-3, ss. 267-277, s.267.

⁷ **Madde 75** – (Değişik: 25/5/2005 – 5353/2 md.) (1) Bir suçla ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz. (2) İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir. (3) İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir. (4) Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene de iç beden muayenesi sayılır. (5) Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınmaz. (6) Bu madde gereğince alınacak hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir. (7) Özel kanunlardaki alkol muayenesine ve kan örneği alınmasına ilişkin hükümler saklıdır.

⁸ **Madde 76** – (Değişik: 25/5/2005 – 5353/3 md.) (1) Bir suçla ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücutundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını teh-

Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması” olmak üzere iki şekilde düzenlenmiştir. Kanunda ayrıca m. 77⁹'de “*Kadının Muayenesi*” diğer maddelerden farklı olarak düzenlenmiştir. Ceza muhakemesi anlamında beden muayenesi de kanuni düzenlemeye dayanan istisnai bir durumdur.

Beden muayenesi bir suçla ilişkin delil elde etmek için, kural olarak hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde savcının kararı ile kişinin bedeninden örnek alınması ve beden üzerinde ve içinde tıbbi delil araştırılmasıdır¹⁰. Olay yerinde mağdurun bedeni, elbiseleri veya eşyaları üzerinde bulunan delillerle, şüpheli, sanık veya diğer kişilerden alınan örneklerin karşılaştırılması olanağını sağlayan tedbire ceza muhakemesinde sıkça başvurulmaktadır¹¹. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, beden muayenesi ve üst aramasının karıştırılmaması gerektiği hususudur. Beden muayenesi ve üst araması farklı uygulamalardır. Üst araması doğrudan kişinin elbiselerine veya kişinin vücudunun yüzeyinde herhangi bir tıbbi müdahale ve araç kullanılmasını gerektirmeyen doğal vücut boşluklarına yönelik aramalardır. Buna vücudun aranması, incelenmesi ya da üst araması denebilir¹². Beden

likeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz. (2) Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur. (3) Çocuğun soy bağının araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerekir. (4) Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabılır. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz. (5) Bu maddede gereğince verilen hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

⁹ Madde 77 – (1) Kadının muayenesi, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılır.

¹⁰ Bahri ÖZTÜRK/Durmuş TEZCAN/R.Mustafa ERDEM vd., Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara, Ekim 2012, s. 492; *Ünver/Hakerî*'ye göre beden muayenesi, gelişen teknolojiyle beraber, delil değeri yüksek bazı verilere ulaşılabilmesi açısından önem kazanan bir delil kazanma yöntemidir. ÜNVER/HAKERİ, s. 284; *Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe*'ye göre beden muayenesi tedbiri için incelemeden ziyade tıbbi yöntem ve usuller kullanıldığı için inceleme yerine muayene teriminin kullanılması gerekir. Veli Özer ÖZBEK/Mehmet Nihat KANBUR/Koray DOĞAN/Pınar BACAĞSIZ/İlker TEPE, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Bs., Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 521.

¹¹ AKSOY-İPEKCİOĞLU, s. 1158-1159.

¹² Nurullah KUNTER/Feridun YENİSEY/Ayşe NUHOĞLU, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, 17. Baskı, İstanbul, Nisan 2010, s. 242; Aynı yönde bkz. YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014, s. 358. Arama, ortada bulunmayan saklı ve gizli nesnelere ortaya çıkarma işlemi olup; beş duyu ile açıkça tespit edilebilen buluntulara ulaşılması işlemi arama kapsamında değerlendirilemez. İsa DÖNER, Ceza Muhakemesi Hukuku İşlemlerinden Koruma Tedbiri Olarak Arama İşlemi, in. 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi Ed. Bahri Öztürk, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, ss. 431-484, s. 431.

muayenesi ise doğal vücut boşluklarının veya organlarının tıbbi müdahale yoluyla ya da tıbbi araç kullanmak suretiyle incelenmesidir¹³. Üst araması veya başka bir isimle vücudun aranması ve incelenmesi ile beden muayenesi kavramlarının birbirinden farklı¹⁴ anlamlar taşıdığına bilinmesi, beden muayenesi yapmaya yetkili kişi ve üst araması yapmaya yetkili kişilerin farklı olması yanında, beden muayenesi yapılmasına karar verecek yetkili kişi ve üst araması yapılmasına karar verecek yetkili kişilerin farklı olmasında gizlidir. Üst aramasını herhangi bir kolluk görevlileri karar verip, yapabilecekken beden muayenesini yapmaya ve yapılmasına karar vermeye kolluk görevlileri vermeye yetkili değildir. Bu konuya aşağıda ayrıntılı olarak değinilecektir. Üst aramasında kişinin üstünde elbiselerinde bir delil araması söz konusu iken vücudun yüzeyinde delil araştırması vücudun muayenesi kapsamındadır¹⁵. Üst aramasında giyinik vücudun kontrolü yapılırken; beden muayenesinde çıplak vücut incelenmekte veya vücuda tıbbi müdahale yapılmaktadır¹⁶. Ayrıca vücudun yüzeyine ve herhangi bir tıbbi araç veya müdahale gerektirmeyen doğal vücut boşluklarına yönelik aramalar vücudun aranması kapsamındadır¹⁷. Bununla birlikte doğal vücut boşlukları tıbbi müdahaleye başvurarak veya tıbbi cihaz kullanarak incelenmekte ise artık beden muayenesi söz konusudur¹⁸. Beden muayenesinin nasıl yapılacağı *Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik*'te, üst araması ise *Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği*'nde düzenlenmiştir¹⁹.

¹³ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 242.

¹⁴ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 357; DÖNER, s. 476.

¹⁵ Özge APIŞ, Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüpheli/Sanığın Beden Muayenesi ve Vücutundan Örnek Alınması, MÜHF Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 1, ss.267-296, s. 273.

¹⁶ Nur CENTEL/ Hamide ZAFER, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, 10. Bs., İstanbul, 2013, s. 270.

¹⁷ *Döner* vücudun aramasını üst araması olarak değerlendirmekte ve üst araması yapılırken kişi onur ve haya duygularının ihlal edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. DÖNER, s. 475.

¹⁸ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 358.

¹⁹ Ali ve Önleme Aramaları Yönetmeliği m. 28'de aramanın nasıl gerçekleştirileceği düzenlenmiştir. Madde düzenlemesi şu şekildedir: (1)Aramanın gerçekleştirileceği yerde, öncelikle kişilerin kaçmasını ve saldırmalarını engelleyecek şekilde gerekli güvenlik tedbirleri alınır.(2)Kolluk görevlileri, kolluk görevlisi olduğunu ispatlayan kimliğini gösterir.(3)Üst araması, kişinin cinsiyetinde bulunan görevli tarafından yapılır.(4)Üst ve eşya araması sırasında, yapılan aramanın konusu olan eşyanın ne olduğu veya aramanın yapılmasına temel teşkil eden sebepler ilgiliye açıklanır.(5) Üst araması sırasında, kişinin beraberinde olan eşya da, mümkünse elektromanyetik cihazlarla, değilse beş duyu organı aracılığıyla aranır. Sahipsiz eşya hakkında da aynı hüküm uygulanır.(6) Kişi direndiği takdirde üst ve eşya araması orantılı güç kullanılarak gerçekleştirilir.(7)Üst ve eşya araması, kişinin veya aracın ilk durdurulduğu yerde veya o yerin yakınında, mümkün olduğu kadar başkalarının göremeyeceği tarzda yapılır. Başka yere götürülerek arama yapılamaz. Gerektiğinde kolluk aracından veya yakındaki kapalı bir yerden yararlanılabilir.(8)Üst araması sırasında, kişinin üstünde veya eşyasında rastlanan özel kâğıt ve zarflar, içinde müsadereye tâbi bir eşya bulunması ihtimali dışında açılmaz; açılrsa dahi yazılı bilgiler okunamaz.(9)Kişinin kanunlara göre izin verilmeyecek bir şeyi taşıdığına ilişkin makul şüphenin bulunması ve aramanın amacına baş-

B. Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınmasının Hukuki Niteliği

Beden muayenesinin hukuki niteliği üzerine doktrinde farklı yaklaşımlar sergilenmektedir. Bir değerlendirmeye göre beden muayenesi bilirkişi incelemesi ve keşif niteliğinde iken bir başka değerlendirmeye göre beden bütünlüğüne müdahale oluşturması nedeniyle koruma tedbiri niteliğindedir²⁰. Koruma tedbiri veya bilirkişi ve keşif incelemesi niteliğini ele alanların yanında, beden muayenesine bağımsız bir hukuki durum gözü ile bakan yazarlarda bulunmaktadır²¹. Bu beden muayenesinin karma bir niteliği taşımasından kaynaklanmaktadır²². Beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması aynı zamanda Anayasa m. 38/5'de düzenlenen, kişinin kendisini ve yakınlarını suçlayıcı beyanlarda bulunmaya zorlanamama ilkesini gündeme getirir. Nemotenetur ilkesi olarak da adlandırılan bu düzenlemeye göre, *hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz*. Bu kapsamda CMK m. 75 ve devamında düzenlenen beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması, AY m. 38/5'de düzenlenen bu hakkı sınırlandırdığından bahisle eleştirilmektedir²³. AY m. 38/5'te yer alan susma hakkının kapsamı bize göre, susma hakkının süjesinin aktif bir şey yapmaya zorlanamaması şeklinde değerlendirilmelidir²⁴. Ceza muhakemesinde koruma tedbirlerinin zorlayıcılığı karşısında, koruma

ka türlü ulaşılamaması hâlinde, üst araması aşağıda belirtilen şekilde giysiler çıkartılmak suretiyle yapılabilir:

a) Arama yapılmadan önce, bu aramayı yapmanın neden gerekli görüldüğü ve nasıl yapılacağı, o birimde görevli en üst kolluk âmiri tarafından ilgiliye bildirilir.

b) Arama, aynı cinsiyetten görevliler tarafından yapılır; arama işlemi kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirilir.

c) Arama, kişinin utanma duygusunu en az ihlâl edecek bir şekilde yapılır; önce bedenın üst kısmındaki giysiler çıkartılır; bedenın alt kısmındaki giysiler, üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkartılır. Bu giysiler mutlaka aranır.

d) Arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özen gösterilir.

e) Arama, mümkün olduğunca kısa bir süre içinde bitirilir.

(10)Yapılan aramanın neticesinde bir suçla ilişkin iz, eser, emare ve delil elde edilirse, kişi yakalanır. (11)Bu maddede yazılı işlemler gece de yapılabilir.

²⁰ ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM, s. 493; Aynı yönde değerlendirmeler için bkz. ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, s. 524. Ancak yazarlar, beden muayenesinin koruma tedbiri yönünün ağır bastığını ileri sürmektedirler. *Alan* ise tedbirin temel hak ve özgürlüklere müdahalede bulunulması nedeniyle korum tedbiri olduğunu belirtmektedir. ALAN, s. 48.

²¹ CENTEL/ZAFER, s. 269.

²² Karma niteliğe sahip olduğu yönündeki değerlendirme için bkz. CENTEL/ZAFER, s. 269. Benzer şekilde değerlendirme için bkz. AKSOY-İPEKÇİOĞLU, s. 1164-1165. Ayrıca yazar, tedbirin koruma tedbirleri arasında düzenlenmesinin daha isabetli olacağını ileri sürmektedir. AKSOY-İPEKÇİOĞLU, s. 1165; *Apış*'e göre de tedbir karma niteliğe sahiptir. APİŞ, s. 272.

²³ Yazara göre, AY m.38/5'te yasaklanan davranış, kişinin kendisi ve yakınları aleyhine ifade vermesi zorlanması değil, delil vermeye zorlanmasıdır. Bu kapsamda kişi, vücutundan örnek alınmasına yönelik talebe karşı çıkabilmelidir. Rezzan İTİŞGEN, *Kişinin Kendini Suçlamaya Zorlanamama İlkesi (NemoTenetur İlkesi) ve Susma Hakkı*, XII Levha, İstanbul, 2013, s.233.

²⁴ Aynı yönde bkz. AKSOY-İPEKÇİOĞLU, s. 1169.

tedbirinin muhatabının bu tedbirlere katlanma yükümlüğü söz konusu olup; susma hakkının kullanılmasından bahisle koruma tedbirlerinin uygulanmasına karşı koyması kabul edilmemelidir²⁵. Yönetmelik m.18/1 düzenlemesinde katlanma yükümlülüğüne uyulmaması hali düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre; *Mevzuatta aranan tüm koşulların gerçekleşmiş olmasına ve şüpheli sanık veya diğer kişilerin bu konuda aydınlatılmış olmalarına rağmen muayene yapılmasına ya da örnek alınmasına rıza vermemeleri hâlinde, kararın infazı için ilgilinin muayenesini veya vücutundan örnek alınmasını sağlamak üzere ilgili Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli önlemler alınır.*

C. Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınmasında GÜdülen Amaç

Beden muayenesinde ve vücuttan örnek alınmasında amaç, soruşturmaya veya kovuşturmaya konu olan olaya ilişkin delil elde edilmesidir²⁶. Bilimsel delil elde etme yöntemlerinden olan bu tarz uygulamalar sayesinde sanıktan delile anlayışı terk edilmiş, delilden sanığa gidilmesi yöntemi benimsenmiştir²⁷. Bu yöntem sonucu elde edilen delillerin beyan delillerine göre daha güvenilir olduğu, zira bu yöntemde hata oranının daha düşük olduğu belirtilmektedir²⁸. Bu hususta en çok eleştirilen durum CMK'da muayene ve müdahale terimlerinin²⁹ ayrımının yapılmamış olmasıdır. Örneğin Alman Kanununda; muayene ile kastedilenin, tıp kurallarına göre hastanın tedavi amacı ile bedeninin muayenesi olduğu ve fakat müdahale ile kast edilenin, vücuda operasyonel bir giriş ile yapılan beden muayenesinin olduğu ayrımı yapılmıştır³⁰. Böyle bir ayrımın yapılması, hukuki manada beden muayenesinin amacının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı üzere, ceza muhakemesi hukukumuzda beden muayenesi, esas anlamı ile delil elde etmek amacı ile vücutta müdahale etmektir³¹. Öz itibarı ile beden muayenesinde güdülen amaç;

²⁵ Hüseyin ERTUĞRUL, Ceza Muhakemesinde Katlanma Yükümlülüğü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XII, Y. 2008, S. 1-2, ss.687-699, s. 693.

²⁶ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 246; ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM, s.492; ERSAN; s.267; CENTEL/ZAFER, s. 271; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, s. 524; AKSOY-İPEKÇİ-OĞLU, s. 1159; ALAN; s. 47; APİŞ, s. 270.

²⁷ ALAN, s. 45; ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM, s. 491; APİŞ, s. 268.

²⁸ ERSAN, s. 268; Alan ise klasik ispat araçlarının maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında yetersiz kalması nedeniyle inceleme konusu tedbire başvurulmasını olumlu değerlendirmektedir. ALAN; s. 46.

²⁹ "Bedensel müdahale, canlı insan vücutundan kan, idrar, sperm alınması veya vücutta bir madde verilmesi ya da vücutun deri veya kaslarla örtülü iç kısmına yalnızca bir hekim tarafından yapılabilen müdahale anlamına gelmektedir", ERSAN, s. 269.

³⁰ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 243; Beden muayenesinde vücuttan bedensel, fizyolojik işlevişi ve vücut üzerinde basit işlemlerle elde edilecek delillerin tespitine yönelik faaliyet olup; vücutta arama olarak değerlendirilmektedir. ERSAN, s. 268.

³¹ Cumhur ŞAHİN/Neslihan GÖKTÜRK, Ceza Muhakemesi Hukuk II, Seçkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 47.

bedendeki belirti ve emarelerin delil niteliğini ortaya koymak ve vücuttan örnek alarak olay yerindeki kalıntılarla kıyaslayarak gerçeğe ulaşabilmektir³².

D. Dış Beden Muayenesi İle İç Beden Muayenesinin Farkları

Dış beden muayenesi ile iç beden muayenesi birbirinden farklı olup; dış beden muayenesi kanunda açıkça düzenlenmemiştir³³. Ancak *Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik*³⁴m.3'te dış beden muayenesi, "Vücutun dış yüzeyi ile kulak, burun ve ağız bölgelerinin gözle ve elle yapılan yüzeysel tıbbî incelemesini" şeklinde tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 5. Maddesinde de dış beden muayenesinin nasıl yapılacağı ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Maddeye göre;

Bir suçla ilişkin delil elde etmek için, şüpheli veya sanık üzerinde dış beden muayenesi Cumhuriyet savcısı ile emrindeki adli kolluk görevlileri veya kovuşturma makamlarının talebiyle yapılabilir.

Şüpheli veya sanığın dış beden muayenesi ancak tabip tarafından yapılır.

Muayenenin yapılabilmesi için; müdahalenin, kişinin sağlığına açıkça ve öngörülebilir zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

Girişimsel olmayan tıbbî görüntüleme yöntemleri de bedenın dış muayenesi sayılır. Bu tür incelemeler tabip tarafından veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

Kanunda açıkça düzenlenmeyen dış beden muayenesi ise yönetmelikte düzenlenmiş olup, yasal dayanağı olmaması nedeniyle AY m. 17 açısından sorun teşkil etmektedir. Zira CMK m. 76, 77 ve 78 düzenlemelerinde konunun yönetmelikle düzenleneceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple dış beden muayenesinin asgari koşullarının da kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak CMK m. 75'te değişiklik yapan 25.5.2005 tarih ve 5353 sayılı Kanun m. 2'nin gerekçesinde dış beden muayenesi bakımından, iç beden muayenesinin hangi şartlarda uygulanacağını maddede düzenlendiği, fakat dış beden muayenesi bakımından herhangi bir düzenleme getirilmediği, soruşturma ve kovuşturma makamlarının herhangi bir karara gerek duymadan söz konusu muayeneyi yapabileceği belirtilmiştir³⁵.

³² ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 47; CENTEL/Zafer, s.271.

³³ Faruk TURHAN Ceza Muhakemesi Hukuku, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2006, s. 293; CMK da iç beden muayenesi ve dış beden muayenesi açıkça belirtilmemesine rağmen, maddenin kaleme alınış şekliinden beden muayenesinin iç ve dış olmak üzere ikiye ayrıldığı belirtilmektedir. ÖZBEK/KANBÜR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 522.

³⁴ RG T/S.01.06.2005-25832

³⁵ Madde gerekçesi için bkz. İzzet ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, C I, 15. Bs., Seçkin, Ankara, 2015, s.653, dn.901.

Dış beden muayenesi ile ilgili olarak değinilmesi gereken bir diğer husus ise Yönetmelik m. 5/4'te düzenlenen "*Girişimsel olmayan tıbbi görüntüleme yöntemleri de bedenin dış muayenesi sayılır.*" hükmüdür. Fıkra düzenlemesine göre vücudun içine herhangi bir müdahale olmaksızın yapılan işlemler dış beden muayenesi, vücudun içine bir müdahale söz konusu ise iç benden muayenesinin varlığı kabul edilmelidir. Doktrinde bu röntgenin dış beden muayenesi, EMR çekiminin ise iç benden muayenesine dahil olduğu belirtilmektedir³⁶. Eğer girişimsel olmayan müdahale cinsel organlara yönelik ise bu durumda iç beden muayenesine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekir³⁷.

CMK m. 75 ve Yönetmelik m. 4-5 düzenlemeleri karşısında dış benden muayenesi ile iç beden muayenesi arasındaki farkları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Dış beden muayenesinin yapılabileceği suçlar bakımından kanunda ve yönetmelikte herhangi bir sınırlama bulunmamasına rağmen; iç beden muayenesi üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından yapılamaz. Aynı zamanda kişiden kan veya benzeri, biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz. Dış beden muayenesi için herhangi bir sınırlama olmadığından bütün suçlar bakımından yapılabilecektir³⁸.
- İkinci farklılık ise bu müesseseye karar verecek makamlar açısından karşımıza çıkmaktadır. CMK m. 75 ve 76'da iç beden muayenesine hakim veya mahkemenin, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hakim onayına sunulmak üzere Cumhuriyet Savcısının karar verebileceği düzenlenmişken; dış beden muayenesi bakımından kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. CMK m.75'te değişiklik yapan 5353 sayılı Kanun m. 2'nin gerekçesinde, dış benden muayenesi bakımından herhangi bir karar alınmasına gerek olmadığı, soruşturma ve kovuşturma makamlarının bu işlemi kendilerinin gerçekleştirebilecekleri yer almaktadır. Dış beden muayenesi bakımından Yönetmelikte ise "*Cumhuriyet savcısı ile emrindeki adli kolluk görevlileri veya kovuşturma makamlarının talebiyle yapılabilir*" hükmü yer almaktadır. Fıkra düzenlemesinden ne anlaşılması gerektiği açık olmadığından doktrinde eleştirilmektedir³⁹. Kanaatimizce fıkra düzenlemesi ile dış beden muayenesine kovuşturma makamlarının, C.Savcısının veya kolluk görevlilerinin karar verebileceği düzenlenmektedir.

³⁶ TURHAN; s. 290.

³⁷ ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM, s.494.

³⁸ TURHAN, s. 293; AKSOY-İPEKÇİOĞLU, s. 1161; ALAN, s. 52.

³⁹ TURHAN, s. 294; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, s.525.

E. Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınmasının Kişilere Göre Ayrımı

Amacını belirttiğimiz beden muayenesi şüpheli veya sanık üzerinde yapılabileceği gibi diğer kimseler üzerinde de yapılabilir⁴⁰. Şüpheli ve sanık üzerinde yapılacak beden muayenesi ve diğer kişiler üzerinde yapılacak beden muayenesi farklı koşullar gerektirdiğinden biz bu konuyu ayrı iki başlık altında inceleyeceğiz.

1. Şüpheli veya Sanık Üzerinde Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması

CMK şüpheli ve sanığın beden muayenesini diğer kişilerin beden muayenesinden farklı tutmuş; şüpheli ve sanığın beden muayenesini diğer kişilere göre biraz daha kolay kılmıştır⁴¹. Soruşturulmakta veya kovuşturulmakta olan bir suçla ilişkin delil elde etmek amacıyla şüpheli veya sanık üzerinde beden muayenesi iç beden muayenesi ve dış beden muayenesi olarak ikiye ayrılmaktadır⁴².

Dış beden muayenesi CMK'da ayrıca düzenlenmemiştir⁴³. Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz üzere *Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik* hem dış beden muayenesini hem de iç beden muayenesini detaylı bir şekilde düzenlemiştir. Yukarıda dış beden muayenesi ile iç beden muayenesinin farklı başlığı altında dış beden muayenesinin şartlarına yer verdiğimizden burada tekrar etmeyeceğiz. Yönetmelik m. 5'te yürürlüğünü koruyan düzenleme aslında hukuki dayanaktan yoksundur. Hukukumuzda dayanağını kanundan almayan bir yönetmelik düşündürülemez. Zira CMK'da söz konusu yönetmeliğe dayanak oluşturacak herhangi bir hüküm bulunmamaktadır⁴⁴.

Yönetmelikteki tanımı ile dış beden muayenesi her hangi bir karar alınmasına gerek kalmaksızın, soruşturma ve kovuşturma makamlarınca yapılabilmektedir⁴⁵.

Şüpheli ve sanığın iç beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması ise CMK m. 75'te açıkça düzenlenmiştir. Buna göre; bir suçla ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak

⁴⁰ Yener ÜNVER/Hakan HAKERİ, Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, 2012, s. 353.

⁴¹ ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM, s.493.

⁴² ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 47.

⁴³ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 47.

⁴⁴ Benzer şekilde *Centel/Zafer* de dış beden muayenesinin AY m. 13'te düzenlenen hak ve özgürlüklere ancak yasayla müdahale edilebileceği hükmüne ve ceza muhakemesi işlemlerinde yasallık ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmektedirler. CENTEL/ZAFER, s. 272-273.

⁴⁵ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 47.

gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmi dört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

Kanuni düzenlemesinden de çıkarılacağı üzere iç beden muayenesi bazı koşullara bağlanmıştır. Bu koşulları şu şekilde sıralayabiliriz:

- İsnat edilen suçla ilgili delil elde etme amacı bulunmalı, bilimsel bir deney veya veri bankası oluşturmak için bu yola başvurulmamalıdır⁴⁶.
- Suç cezasının üst sınırı iki yıldan az olmamalıdır (CMK m. 75/5). Burada kast edilen; iç beden muayenesinin yapılabilmesi için soruşturulan veya kovuşturulan suçun üst sınırının iki yıldan az olmamasıdır⁴⁷.
- Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme kararı bulunmalıdır. Burada özel yasalardaki kan örneği ve alkol muayenesine ilişkin durumlar saklıdır⁴⁸.
- Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâl; derhâl işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin saptanamaması ihtimalinin ortaya çıkması hâlidir (Yönetmelik m. 3).
- Cumhuriyet savcısının kararı, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulmalıdır. Hâkim veya mahkeme, yirmi dört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.
- Müdahalenin kişinin sağlığına zarar verme tehlikesini barındırmaması gerekir. Bu konuda soyut olarak müdahalenin niteliği değil somut olarak kişinin sağlık durumu dikkate alınmalıdır⁴⁹. Sağlık hakkı kişinin maddi ve manevi varlığına ilişkin sağlığını kapsar; ancak acı duyma veya geçici hoşnutsuzluk tek başına sağlığa zarar verme durumu olarak değerlendirilmelidir. Dikkat edilecek husus hukukun bütün aşamalarında olduğu gibi orantılılık hususudur⁵⁰. Burada gerektiğinde bilirkişiye başvurulabilinme-

⁴⁶ ÜNVER/HAKERİ, s.359; Delil elde etme amacı gütmeyen muayeneler m. 75-76 kapsamında değildirler. YENİSEY/NUHOĞLU, s. 357.

⁴⁷ Nevzat TOROSLU/ Metin FEYİZOĞLU, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınları, 9. Baskı, Ankara, Mayıs 2011, s. 212.

⁴⁸ İsmail ERCAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, XII Levha Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, Ağustos 2012, s.131.

⁴⁹ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s.48; ERSAN, s.269.

⁵⁰ YENİSEY/KUNTER/NUHOĞLU, s.251.

lidir⁵¹. Kişide muayene nedeniyle oluşacak olan geçici korku, rahatsızlık veya hoşnutsuzluk tedbirin uygulanması bakımından engel teşkil etmeyecektir. Kişinin sağlığının tehlikeye düşmesi soyut olarak değil, somut olayda sağlık ekibinden görüş alınmak suretiyle belirlenmelidir⁵².

- Muayene veya örnek alınması işlemi, tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılmalıdır. Burada tabip veya sağlık memuru deyiminden tabip olmaksızın sağlık memurunun da beden muayenesi yapabileceği anlaşılmaktadır⁵³. Sağlık mesleği mensubu ile tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler kast edilmektedir. (Yönetmelik m.3)

Benden muayenesi ve vücuttan örnek alınmasına yönelik Yönetmelik m. 23/1 hükmüne de değinmek gerekir. Maddeye göre; *kişinin vücut yüzeyinde bulunan atış artışı gibi biyolojik olmayan örnekler, elbiseleri ve diğer eşyaları üzerinde bulunan örnekler ile vücut yüzeyinden başkasına ait olduğu açıkça belli olan kıl, tüy, lif gibi örnekler olay yeri inceleme uzmanları tarafından alınabilir*⁵⁴. Düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, kişinin kendisine ait olmayan kalıntıları, kişinin vücudu üzerinde olmayan örneklerin alınması bakımından CMK m. 75'te düzenlenen prosedür uygulanmayacak ve olay yerinde bulunan uzmanlar tarafından alınabilecektir. Esasında arama aşamasına dahi varmayan ve açıkça görülmekte olan delil ve örneklerin toplanması söz konusu olduğundan hakim veya C.savcısının kararının aranmasına gerek yoktur. Elden swap alınması ise doktrinde beden muayenesi olarak kabul edilmekte ve fakat Yönetmelik m. 23/1 hükmü gereği hakim veya C.savcısının kararının gerekmediği belirtilmektedir⁵⁵.

2. Diğer Kişiler Üzerinde Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması

CMK m. 75'te şüpheli ve sanıktan bahsettikten sonra m.76'da diğer kişilerden bahsettiğine göre; şüpheli ve sanık dışındaki herkesin bu kanun kapsamında beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması uygulamasına tabi olacağı çıkarsaması yapılabilir⁵⁶. Ancak CMK m. 76'nın başlığında diğer kişiler denmesine rağmen madde düzenlenmesinde sadece mağdurdan bahsedilmiştir. Yönetmelik m. 7'de ise mağdur ve diğer kişiler demek suretiyle açıkça mağdur dışındaki kişiler bakımından beden muayenesi düzenlenmiştir. Kanunda olmayan diğer kişilerin beden muayenesi Yönetmelikle düzenlendiğinden AY m. 17'ye ve m. 13'e aykırı bir durum söz konusudur.

⁵¹ CENTEL/ZAFER, s. 275; ERSAN, s.269.

⁵² ERSAN; s. 269.

⁵³ Süheyl DONAY, Ceza Yargılama Hukuku, Beta Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Eylül 2012, s.87.

⁵⁴ Yönetmelik'in bu düzenlemesi kanunda yer almaması nedeniyle eleştirilmektedir. ALAN, s. 47.

⁵⁵ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 358.

⁵⁶ ÜNVER/HAKEKİ, s.362.

Bir suçla ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmi dört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz. (CMK m.76/1)

Görüldüğü üzere madde metninde, madde başlığındaki diğer kişiler şeklinde genellemenin aksine mağdur öznesi ile girizgâh yapılmıştır. Ancak burada kanunda düzenlenmemesine rağmen yönetmelik kanunun çizdiği sınırı aşarak⁵⁷ diğer kişiler üzerinde de benden muayenesi ve vücuttan örnek alınabilmesine olanak tanımaktadır (Yönetmelik m.7-8).

Bir başka dikkat çeken nokta ise kanun metninde şüpheli ve sanık açısından iç ve dış beden muayenesi ayrımı olmamasına rağmen, diğer kişiler için böyle bir ayrıma gidilmiş olmasıdır. Doktrinde daha da ilginç bulunan husus ise kanunda şüpheli ve sanık açısından iç ve dış beden muayenesi bakımından ayrıma gidilmemesine rağmen iç ve dış beden muayenesi uygulama bakımından farklılık gösterirken diğer kişiler bakımından iç ve dış beden muayenesi olmasına rağmen uygulama bakımından farklılık göstermemesidir⁵⁸. Diğer kişiler bakımından beden muayenesi ve vücuttan örnek alınmasının şartlarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Şüpheli ve sanıkta olduğu gibi diğer kişiler bakımından da beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması için isnat edilen suçla ilgili delil elde etme amacı bulunmalı, bilimsel bir deney veya veri bankası oluşturmak için bu yola başvurulmamalıdır⁵⁹.
- Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme kararı bulunmalıdır.
- Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâl; derhâl işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin saptanamaması ihtimalinin ortaya çıkması hâlidir. (Yönetmelik m. 3)

⁵⁷ ÜNBER/HAKERİ s. 362; ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM, s. 500.

⁵⁸ ÜNVER/HAKERİ s. 363.

⁵⁹ ÜNVER/HAKERİ, s.359.

- Cumhuriyet savcısının kararı, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulmalıdır. Hâkim veya mahkeme, yirmi dört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.
- Mağdurun rızasının varlığı halinde benden muayenesi veya vücuttan örnek alınması için karar alınmasına gerek yoktur (CMK m. 76/2)⁶⁰. Mağdurun rızası burada bir hukuka uygunluk sebebi ortaya çıkarmaktadır⁶¹. Çocuk veya akıl hastalarında rıza kanuni temsilciler tarafından verilebilmektedir⁶². Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta ise mağdurun rızası vücudundan örnek alınmasına yönelik olup; bu örnekler üzerinde CMK m.78 gereği moleküler genetik inceleme yapılacaksa artık mağdurun rızasının bir anlamı olmayıp, inceleme yapılabilmesi için CMK m. 79/1 gereği hakim kararı gereklidir⁶³. Aksi halde inceleme sonucu elde edilen bulgular delil olarak kullanılamaz.
- Müdahalenin kişinin sağlığına zarar verme tehlikesini barındırmaması gerekir. Bize göre sanık ve şüphelide olduğu gibi burada da dikkat edilmesi gereken nokta orantılılık hususudur⁶⁴. Sanık ve şüpheliden farklı olarak diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınmasında cerrahi müdahale hiçbir şekilde mümkün değildir. Sanık ve

⁶⁰ "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun "Bir suça dair delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahi bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet Savcısının istemiyle ya da re'senhakim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet Savcısının kararı, yirmidört saat içinde hakim veya mahkemenin onayına sunulur. Hakim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz" şeklindeki 76/1 ve "Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için 1. fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur" şeklindeki 76/2'nci maddesindeki hükümler birlikte değerlendirildiğinde; mağdurun rızası aranmaksızın vücudu üzerinde suç delillerinin tespiti amacıyla muayene kararı verilebileceği gözetilmeksizin, Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan itirazın kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesi kanuna aykırı olduğundan, kanun yararına bozma istemine dayanan ihbarname münderecatı yerinde görüldüğünden", Yarg. 14 CD, T. 12.04.2012, E. 2012/1955, K. 2012/4351, (www.kazanci.com)

⁶¹ ÜNVER/HAKERİ s. 363; KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s.258, ERCAN, s.132.

⁶² TOROSLU/FEYİZOĞLU, s.212.

⁶³ "5271 sayılı CMK'nın 78. maddesi uyarınca, 75 ve 76. maddeye göre alınan örnekler üzerinde. .. elde edilen bulgunun şüpheli ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için. ..moleküler genetik inceleme yapılabilmesi için mutlaka hakimden karar alınması, 79/1. madde ve fıkrasının amir hükmüdür./Somut olayda, mağdurun rızası olduğu için, beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması için hakim veya Cumhuriyet Savcısından karar alınmasına gerek yok ise de; 5271 sayılı CMK'nın 78 ve 79/1. maddeleri uyarınca, mağdurdan alınan kan örneği ile suç konusu araçtan elde edilen bulguların karşılaştırılması, diğer bir ifadeyle moleküler genetik inceleme işleminin yapılabilmesi için mutlaka hakim kararına gerek bulunmaktadır.", Yarg. 13 CD., T. 7.11.2012, E. 2012/17565, K. 2012/23123, Aynı yönde bkz. Yarg. 6 CD,T. 11.4.2011, E. 2009/18701, K. 2011/5063, (www.kazanci.com)

⁶⁴ YENİSEY/KUNTER/NUHOĞLU, s.251.

şüphelinin beden muayenesi ve vücudundan örnek alınmasında cerrahi müdahale mümkündür⁶⁵. Burada da gerektiğinde bilirkişiye başvurulabilinmelidir⁶⁶.

- Beden muayenesi tabip tarafından, vücuttan örnek alınması tabip veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılmalıdır (Yönetmelik m.8/2). Müdahale hekimlik sanatının ve tıp biliminin kabul ettiği yöntem ve araçlarla yapılmalıdır⁶⁷.
- Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabilir. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.(CMK m. 76/4)
- Çocuğun soy bağının araştırılmasına gerek duyulduğu zaman; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmi dört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

F. Beden Muayenesi veya Vücuttan Örnek Alınmasında Rıza Sorunu

Beden muayenesi veya vücuttan örnek alınmasında kanunumuz sanık ve şüpheli ile diğer kişileri rıza bakımından da ikiye ayırmıştır⁶⁸. Şüpheli veya sanıkta ilgililerin rızası dikkate alınmaksızın her halde hakim veya savcı kararı aranmıştır. Diğer kişiler bakımından ise rıza varsa hakim veya savcı kararı aranmaksızın beden muayenesi veya vücuttan örnek alınması işlemi yapılabilmekte, eğer rıza yoksa hakim veya savcı kararı ile rıza dikkate alınmaksızın ilgili işlemler yapılabilmektedir⁶⁹. Rıza olmasa dahi diğer kişilerde ilgili işlem yapılabilmekte rıza sadece uygulamayı kolaylaştırmaktadır⁷⁰.

⁶⁵ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 49; ERSAN; s.269.

⁶⁶ CENTEL/ZAFER s. 275.

⁶⁷ Şebnem KORUR-FİDANCI/Coşkun YORULMAZ, Beden Muayenesi, İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Sempozyum Dizisi, No: 48, 2006, ss. 142-146, s. 142.

⁶⁸ ÜNVER/HAKERİ, s.364.

⁶⁹ ÜNVER/HAKERİ, s.364.

⁷⁰ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s.49.

Burada bir başka tartışmalı konu da rızası olmayan kişiye ne şekilde ya da nereye kadar zorlama uygulanacağı sorunudur. Yönetmelik m. 18 düzenlemesine göre ilgili kişi beden muayenesine ya da vücuttan örnek almazsa Cumhuriyet savcısı gerekli önlemleri alır. Ancak burada ne kastedildiği tam olarak ortaya konulmamıştır. Örneğin ilgili kişinin eli kolu bağlanıp genital muayene yapılabilecek midir⁷¹? Bu hususta kanaatimizce kanuni düzenlemelerin yapılması yerinde olacaktır. AY m. 17 gereği vücut bütünlüğüne müdahale gerektiren bu işlem, ancak tıbbi zorunluluklar gerektirdiğinde ve kanunda yazılı hallerde yapılabilir⁷². Keza rıza göstermeyen bir kişiye ne durumda narkoz verileceği ya da ne durumda fiili zorlama yapılacağı belirtilmez ise bu noktada sınır aşımı yaşanabilecek, insan onuruna yakışmayan uygulamalar ortaya çıkabilecektir.

Rızanın varlığıyla bağlantılı olarak değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise Yönetmelik m. 18/son hükmüdür. Anılan hükme göre; *Bir suçun aydınlatılmasını sağlamak amacıyla, şüpheli, sanık ve diğer kişilerin kendiliğinden başvurusu rıza göstermeleri hâlinde, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi, kovuşturma aşamasında ise hâkim veya mahkeme kararıyla tıbbî muayeneleri yapılabilir ya da vücutlarından örnek alınabilir.* Düzenleme karşısında şüpheli, sanık veya diğer kişilerin rızası olsa bile Cumhuriyet savcısının istemi, hakim veya mahkeme kararı gereklidir. Doktrinde bu hususa ilişkin olarak kanunda açık bir düzenleme bulunmadığı belirtilerek, söz konusu rızanın varlığının TCK m. 26 kapsamında değerlendirilebileceği ve fakat temel haklara müdahale edilmesini kabul etme özgürlüğünün mutlak olmadığı, rızasızlık halinin açıkça yasaklanmamasının rızanın geçerli olarak kabul edilemeyeceği ileri sürülmektedir⁷³. Kanaatimizce bu hususun yönetmelikle değil kanunla düzenlenmesi gerekir. Zira ceza muhakemesinde bazı tedbirler muhakemenin adil bir şekilde yürütülmesi için getirilmiş olup; sanığın veya şüphelinin bundan vazgeçmesi mümkün değildir. Kişinin vücut dokunulmazlığının ihlalini sonuçlayan beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması noktasında zaten karar alınarak işlem gerçekleştirilebileceğinden rızanın varlığına geçerlilik tanımak gerekir. Ancak söz konusu geçerliliğe ilişkin düzenlemenin kanuna aktarılması daha isabetli olacaktır.

G. Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınmasına İtiraz Hakkı ve Alınan Örnek veya Verilerin Durumu

Hakkında beden muayenesi kararı verilen ilgilinin verilen karara karşı itiraz hakkının olması hukuk mantığının evleviyetle şart koştuğu bir durumdur.

⁷¹ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s.244

⁷² Aynı yönde bkz. AKSOY-İPEKÇİOĞLU, s. 1171.

⁷³ CENTEL/ZAFER, s.276.

Nitekim ilgili müdahaleye ilişkin alınan hâkim veya mahkeme kararına karşı CMK m. 75/6 ve 76/5 hükümleri gereği itiraz edilebilir⁷⁴. İtiraz kanun yolu CMK m. 267 ve devamında düzenlenmiş olup, kural olarak hakim ve kanunda açıkça yazdığı hallerde mahkeme kararlarına karşı başvurulabilir.

Beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması durumunda veriler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaçla kullanılamaz; dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından bir başkasına verilemez. Bu bilgiler kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hallerinde Cumhuriyet savcısının huzurunda derhal yok edilir ve bu husus dosyasında muhafaza edilmek üzere tutanağa geçirilir. Bu verilerin hukuka aykırı bir şekilde kullanılması durumunda sorunun genel hükümlere başvurularak çözülebileceği ve tazminat talep edilebileceği görüşü ileri sürülmektedir⁷⁵. Ayrıca hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin akıbetinin ne olacağı kanunda düzenlenmediğinden bahisle eleştirilmektedir⁷⁶. Kanaatimizce beden muayenesi veya vücuttan örnek alınması hukuka aykırı olarak gerçekleştirilmişse CMK m.80/2 hükmü kıyasen uygulanmalı ve veriler C.savcısı huzurunda derhal yok edilmelidir⁷⁷.

H. Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınmasını Yapacak Kişi

Dış beden muayenesi bakımından Yönetmelik gereği soruşturma ve kovuşturma makamlarının veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine yapılacaktır. Kanunda dış beden muayenesinin kim tarafından gerçekleştirileceğine dair herhangi bir düzenleme bulunmamasına rağmen Yönetmelik m. 5/2- 7/2'de şüpheli veya sanığın, mağdur ve diğer kişilerin dış beden muayenesinin ancak tabip tarafından yapılacağı düzenlenmiştir⁷⁸. Öğretide girişimsel olmayan tıbbi görüntüleme yöntemleri şeklinde gerçekleşen dış beden muayenesinin hekim gözetiminde diğer bir sağlık mesleği mensubunca gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir⁷⁹. Şüpheli ve ya sanığın iç beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması CMK m. 75/3 gereği tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir. Ancak Yönetmelik m. 4'te "Şüpheli veya sanığın iç beden muayenesi ancak tabip tarafından yapılır" demek suretiy-

⁷⁴ CENTEL/ZAFER, s.271.

⁷⁵ F. Selami MAHMUTOĞLU, Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması, cezahukuku.istanbul.edu.tr, s. 24; ALAN, s. 53; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, s. 527. Yazarlar, CMK m. 141 ve devamına göre tazminat talebinin mümkün olmadığını belirtmektedirler.

⁷⁶ ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, s. 527.

⁷⁷ Benzer değerlendirmeler ve delillerin yok edilmemesi halinde TCK m. 138'de düzenlenen "verileri yok etmeme" suçunun gündeme geleceğine ilişkin görüş için bkz. ALAN, s. 53.

⁷⁸ Yönetmeliğin bu hükmü, kanunda daha ileri olduğu için olumlu bulunmaktadır. ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, s. 526.

⁷⁹ ERSAN, s. 271.

le CMK m. 75/3 hükmü sınırlandırılmıştır. Şüpheli veya sanık bakımından daha fazla güvence oluşturur gibi görünen Yönetmelik hükmü, kanunla getirilen bir yetkinin yönetmelikle ortadan kaldırılması anlamına geleceğinden ve muhakemenin seyrine müdahale eder nitelikte uygulamalara sebebiyet vereceğinden kanaatimizce isabetli bir düzenleme olmamıştır.

CMK m. 77 ve Yönetmelik m. 11 hükmü gereği kadının muayenesi, yine bir kadın hekim tarafından yapılır. Kanun maddesinde olanaklar elverdiği hallerde denmek suretiyle, kadın hekimin olmadığı durumlarda erkek hekimler tarafından da kadının muayenesinin yapılabilmesine cevaz verilmiştir. Yönetmelikte ise kadının muayenesi, istemi hâlinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın tabip tarafından yapılacağı düzenlenmiştir. Ayrıca Yönetmelik m. 11/2'de de “muayene edilecek kadının talebine rağmen bir kadın tabibin bulunmasına olanakların elvermediği durumlarda; muayene sırasında tabiple birlikte bir başka kadın sağlık mesleği personelinin bulundurulmasına özen gösterilir” düzenlenerek kadın hekimin bulunmadığı hallerde muayenenin nasıl gerçekleştirileceği hüküm altına alınmıştır. CMK m 77 ve Yönetmelik m. 11 düzenlemelerinde dikkat çeken nokta ise kadının, kadın hekim tarafından muayene edilmesi için isteminin aranıyor olmasıdır. Kanaatimizce istem aranmaksızın olanaklar elverdiği ölçüde kadının muayenesi kadın hekim tarafından yapılmalıdır.

SONUÇ

Beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması, ispata götüren bir yöntem olarak makul ve kabul edilebilir bir uygulamadır. Bilimsel bir veri olarak ortaya konulan bu uygulamanın sonuçlarına itiraz etmek hem şüpheli ve sanık hem de diğer kişiler açısından pek de kolay değildir. Ortaya konulan sonuçlar herkes tarafından kabul edilen bilimsel verilerdendir. Ancak bilimsel sonuçlara ulaşmak için uygulanan bu yöntemin, hukuk düzeninde titizlikle ele alınmış olması gerekmektedir. Aksi halde insan onuru bağdaşmayacak uygulamaların ortaya çıkmasına neden olabilir.

Düzenlemenin hukuki niteliği bakımından konu tartışmalı olsa da bize göre koruma tedbiri niteliğindedir. Zira beden muayenesi veya vücuttan örnek alınması temel hak ve özgürlüklerden olan vücut bütünlüğüne müdahale getirdiğinden ve uygulanması bakımından sıkı koşullara bağlanması nedeniyle koruma tedbiri yönü ağır basmaktadır.

Mevcut hali ile düzenlemeler incelendiğinde titiz bir çalışma yapıldığı söylenemez. Kanun ve yönetmeliğin birbirinden bağımsız düzenlemeler getirdiği hatta bazı durumlarda birbirine ters düşen uygulamalar getirdiği ortadadır. Bunun yanında anlaşılmayan durumlarda bulunmaktadır. Burada bun-

ların ayrıntısını tekrar etmeyeceğiz ancak en basitinden dış beden muayenesi ve iç beden muayenesinin ne olduğu kanuni olarak belirtilmelidir. Bunun yanında zorla beden muayenesinde zorlamanın sınırı ve seviyesi muhakkak ortaya konulmalıdır. Bu hali ile yönetmeliğin ortaya koyduğu hukuksuz ve dayanaksız iç beden muayenesi ve dış beden muayenesi ayırımında hangi bedenden muayenesinde yetkilinin zorlama hakkının ne kadar olduğu anlaşılama-maktadır.

Yönetmelik m. 18/son'da yer alan; *Bir suçun aydınlatılmasını sağlamak amacıyla, şüpheli, sanık ve diğer kişilerin kendiliğinden başvurarak rıza göstermeleri hâlinde, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi, kovuşturma aşamasında ise hâkim veya mahkeme kararıyla tıbbî muayeneleri yapılabilir ya da vücutlarından örnek alınabilir* hükmünün kanunla düzenlenmesi isabetli olacaktır. Zira kişinin bedeni üzerinde muayene yapılmasına rıza verme yetkisi TCK m. 26 kapsamında olduğundan, kanun koyucu bu gibi hallerde rızaya geçerlilik tanıyıp tanımayacağını açıkça kanunla düzenlemelidir. Aksi halde kanunda yer alan bir hukuka uygunluk nedeninin yasal dayanağı olmayan yönetmelikle sınırlandırılması söz konusu olacaktır.

Şüpheli ve ya sanığın iç beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması CMK m. 75/3 gereği tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir. Ancak Yönetmelik m. 4'te "Şüpheli veya sanığın iç beden muayenesi ancak tabip tarafından yapılır" demek suretiyle CMK m. 75/3 hükmü sınırlandırılmıştır. Şüpheli veya sanık bakımından daha fazla güvence oluşturur gibi görünen Yönetmelik hükmü, kanunla getirilen bir yetkinin yönetmelikle ortadan kaldırılması anlamına geleceğinden ve muhakemenin seyrine müdahale eder nitelikte uygulamalara sebebiyet vereceğinden kanaatimize isabetli bir düzenleme olmamıştır.

CMK m. 76'nın başlığında diğer kişiler denmesine rağmen madde düzenlemesinde sadece mağdurdan bahsedilmiştir. Yönetmelik m. 7'de ise mağdur ve diğer kişiler demek suretiyle açıkça mağdur dışındaki kişiler bakımından beden muayenesi düzenlenmiştir. Kanunda olmayan diğer kişilerin beden muayenesi Yönetmelikle düzenlendiğinden AY m. 17'ye ve m. 13'e aykırı olduğundan mağdur dışındaki kişiler bakımından da eğer beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması tedbirine başvurulacaksa kanuni düzenleme yapılmalıdır.

Kadının muayenesi bakımından, kadının isteminin aranıyor olması bize göre isabetli olmamıştır. Olanaklar el verdiği sürece kadının muayenesi kadın hekim tarafından yapılmalıdır ve bu husus kadının istemine bağlı olmayacak şekilde düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Aykut ERSAN, Beden Muayenesi, Vücuttan Örnek Alınması, Moleküler Genetik İncelemeler ile İlgili Düzenlemelerin Türk ve Alman Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, in. Türk Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Araştırmaları Yıllığı, Ekim, 2009-2010, V.2-3, N. 2-3, ss. 267-277.
- Bahri ÖZTÜRK/Durmuş TEZCAN/R. Mustafa ERDEM vd., Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara, Ekim 2012
- Cumhur ŞAHİN/Neslihan GÖKTÜRK, Ceza Muhakemesi Hukuk II, Seçkin Yayınları, Ankara, 2012.
- Esra ALAN, Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması, İn. Uğur Alacakaptan'a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, ss. 45-58.
- Faruk TURHAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- F. Selami MAHMUTOĞLU, Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması, ceza-hukuku.istanbul.edu.tr.
- Feridun YENİSEY/ Ayşe NUHOĞLU, Ceza Muhakemesi Hukuku, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014.
- Hüseyin ERTUĞRUL, Ceza Muhakemesinde Katlanma Yükümlülüğü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XII, Y. 2008, S. 1-2, ss.687-699.
- İsa DÖNER, Ceza Muhakemesi Hukuku İşlemlerinden Koruma Tedbiri Olarak Arama İşlemi, in. 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi Ed. Bahri Öztürk, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, ss. 431-484.
- İsmail ERCAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, XII Levha Yayınları, 5. Bs., İstanbul, Ağustos 2012.
- İzzet ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, C I, 15. Bs., Seçkin, Ankara, 2015.
- Nevzat TOROSLU/Metin FEYİZOĞLU, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınları, 9. Bs., Ankara, Mayıs 2011.
- Nur CENTEL/Hamide ZAFER, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, 10. Bs., İstanbul, 2013.
- Nurullah KUNTER/Feridun YENİSEY/Ayşe NUHOĞLU, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, 17. Bs., İstanbul, Nisan 2010.
- Özge APİŞ, Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüpheli/Sanığın Beden Muayenesi ve Vücutundan Örnek Alınması, MÜHF Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 1, ss.267-296.
- Pervin AKSOY-İPEKÇİOĞLU, Vücuttan Örnek Alma İşleminin Hukuki Niteliği ve Anayasaya Uygunluğu, MÜHF Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2013, C. 19, S. 2, ss. 1157-1775.
- Rezzan İTİŞGEN, Kişinin Kendini Suçlamaya Zorlanamama İlkesi (Nemo Tenetur İlkesi) ve Susma Hakkı, XII Levha, İstanbul, 2013.

- Süheyl DONAY, Ceza Yargılama Hukuku, Beta Yayınları, 2. Bs., İstanbul, Eylül 2012.
- Şebnem KORUR-FİDANCI/Coşkun YORULMAZ, Beden Muayenesi, İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Sempozyum Dizisi, No: 48, 2006, ss. 142-146.
- Veli Özer ÖZBEK/Mehmet Nihat KANBUR/Koray DOĞAN/Pınar BACAKSIZ/İlker TEPE, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Bs., Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015.
- Yener ÜNVER/Hakan HAKERİ, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 10. Bs., Ankara, 2015. Yener ÜNVER/Hakan HAKERİ, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 6. Bs., Ankara, 2012.

